

Vztah spravedlnosti a státu a jeho proměna v současnosti

Abstrakt

Práce pojednává o vztahu spravedlnosti a státu. Pojem spravedlnosti je zkoumaný a diskutovaný od počátku právní filosofie, přesto jeho obsah není definitivně určen. Na otázku, co je spravedlivé, nelze dosud podat uspokojivou odpověď. Význam pojmu státu je o něco více ustálen, jeho vývoj však byl neméně bouřlivý. Vztah mezi státem a spravedlností přitom byl diskutován téměř stejně často a důkladně, jako oba pojmy samotné – zejména v kontextu otázky, zda a jaký stát je spravedlivý. Tato práce rozebírá oba tyto pojmy a klade je do souvislosti – ukazuje, že vztah mezi spravedlností a státem je nutný. Východiskem pro toto tvrzení je vedle analýzy historických názorů na spravedlnost a stát zejména poznatek Hanse Kelsena, že absolutní spravedlnost je lidskému poznání nepřístupná, a tedy je nutné se spokojit toliko se spravedlností relativní, a dále pak teze G. W. F. Hegela, že co je skutečné, to je rozumné, a co je rozumné, je skutečné. Na základě této teze, již Hegel formuluje vztah skutečnosti a rozumu, je formulována teze vlastní: co je skutečné, to je spravedlivé.

Takto pojatá spravedlnost je spravedlností relativní – je závislá na konkrétním čase a místě, ve kterém se konkrétní společnost nachází. Neznamená to však, že za spravedlivé může být považováno cokoli. Tak tomu je v obecné rovině, v určité společnosti však je spravedlnost určena, a rozlišení spravedlivého a nespravedlivého tak může být poměrně jistě učiněno. Vztah mezi spravedlností a státem je pak takový: stát je nejlepším možným prostorem, ve kterém se může pojetí spravedlnosti utvářet. Zatímco jednotlivé etické systémy nutně čelí problémům své partikularity, právní řád státu má výhodu universality v rámci své působnosti, a jako takový představuje kompromisní minimum toho, na čem se daná společnost shodne jako na spravedlivém.

V práci je konečně diskutován fenomén proměny postavení moderního státu v soudobém světě, ve kterém stát čelí celé řadě vlivů. Stejně jako se mění postavení státu, se přitom mění i problémy spravedlnosti, které je třeba řešit, a které překračují rámec jednoho státu, jedné společnosti. Práce na tyto jevy kriticky upozorňuje; není totiž jasné, je-li pozorovaný vývoj skutečně tím rozumným.